

Biserici de lemn din Maramureș

CORNEL CONSTANTIN

DENUMIREA MONUMENTULUI ISTORIC ÎNSCRIS ÎN

LISTA PATRIMONIULUI MONDIAL (MI-LPM)

Biserici de lemn din Maramureș

PIP MI-LPM	cultural, serial
NUMĂR DE IDENTIFICARE ÎN LPM	904
ANUL ÎNSCRIERII	1999

LOCALIZARE GEOGRAFICĂ

ID	Denumire și localizare	Coordonate geografice	Suprafață (ha)	Zonă de protecție (ha)	Total (ha)
904	Biserici de lemn din Maramureș		8,94	54,97	63,91
904-001	Bârsana Biserica „Intrarea Maicii Domnului în Biserică”, Bârsana, com. Bârsana, jud. Maramureș	N47 49 15.00 E24 3 21.00	2,80	6,19	8,99
904-002	Budești Biserica „Sf. Nicolae”, Budești, com. Budești, jud. Maramureș	N47 43 26.00 E23 58 43.0	0,60	4,99	5,59
904-003	Desești Biserica „Sf. Paraschiva”, Desești, com. Desești, jud. Maramureș	N47 46 27.00 E23 51 24.00	1,23	8,80	5,57
904-004	Ieud Biserica „Nașterea Maicii Domnului”, Ieud, com. Ieud, jud. Maramureș	N47 40 37.00 E24 14 18.00	0,73	4,84	5,57
904-005	Plopiș Biserica „Sf. Arhangheli”, Plopiș, com. Sisești, jud. Maramureș	N47 35 30.00 E23 36 16.00	0,29	10,10	10,39
904-006	Poenile Izei Biserica „Sf. Paraschiva”, Poenile Izei, com. Poenile Izei, jud. Maramureș	N47 41 56.00 E24 6 54.00	0,98	5,75	6,73
904-007	Rogoz Biserica „Sf. Arhangheli”, Rogoz, or. Târgu Lăpuș, jud. Maramureș	N47 28 12.00 E23 55 42.00	0,58	7,29	7,87
904-008	Șurdești Biserica „Sf. Arhangheli”, Șurdești, com. Sisești, jud. Maramureș	N47 36 24.00 E23 45 24.00	1,73	7,01	8,74

Atribute care exprimă Valoarea Universală Excepțională (OUV)*

criteriul (iv) – să fie un exemplu excepțional al unui tip de clădire, ansamblu sau peisaj arhitectural sau tehnologic care ilustrează o etapă semnificativă / etape semnificative în istoria umanității:

Bisericile de lemn din Maramureș sunt exemple excepționale ale arhitecturii vernaculare religioase în lemn, care a rezultat din schimburile între tradițiile religioase ortodoxe și influențele gotice,

într-o interpretare specific vernaculară a tradițiilor construirii în lemn, arătând un nivel artistic înalt și maturitate a deprinderilor meșteșugurilor construirii.

Factori care influențează autenticitatea și integritatea proprietății

Construcții și dezvoltare

Dezvoltarea comercială sau industrială este irelevantă în întreaga zonă.

Infrastructura turistică nu poate avea decât un impact pozitiv actual și de perspectivă, cu condiția respectării prevederilor regulamentelor de urbanism și ale avizelor tehnice ale Ministerului Culturii și Identității Naționale.

Poluare – Deșeurile solide, atât cele industriale, cât și cele menajere ca și poluarea apelor de suprafață pot avea un impact negativ în viitor.

Condiții locale care afectează starea fizică. Atât vântul, cât și umiditatea relativă (ca și apele pluviale sau freatice la Șurdești) au un impact negativ.

Utilizarea socială / culturală a patrimoniului construit

Utilizarea religioasă a bisericilor de lemn (în deplin acord cu funcțiunea originală) nu poate avea decât un impact pozitiv, atât în prezent, cât și în viitor. Modificările de identitate și de coeziune socială, ca și cele ale mijloacelor de existență, migrația, schimbările din rândul populației și al comunităților locale, au un impact atât pozitiv, cât și negativ.

Modificări climatice, evenimente meteorologice grave

Furtunile cu vânt foarte puternic și descărcări electrice, precum cea din data de 17 septembrie 2017, pot avea un impact negativ grav, date fiind formele elansate ale turnurilor acestor biserici. Pentru viitor trebuie prevăzute cercetări privind comportamentul structural – în special al turnurilor – la astfel de solicitări neîntâlnite anterior.

Evenimente ecologice și geologice neașteptate (incendii, alunecări de teren)

Având în vedere materialul (lemn) din care sunt construite bisericile, incendiile (de origine naturală) constituie un potențial pericol major. Trebuie pregătit un program de echipare a tuturor bisericilor cu instalații paratrăsnet moderne, de alarmare și de stingere a incendiilor.

Factori instituționali și de management

Activitățile de cercetare/urmărire de mic sau mare impact (anchete pe teren, chestionarea vizitatorilor, relevee, prelevarea de probe, etc.), activitățile de gestiune nu pot avea decât un rol benefic.

Protecție, gestiune și monitorizare

Limitele componentelor monumentului istoric serial și zonele lor de protecție

Există stabilite zone de protecție care sunt suficiente pentru menținerea valorii universale excepționale a monumentelor la toate cele opt biserici de lemn. Limitele lor sunt cunoscute atât de către autorități, cât și de către rezidenți, comunitățile locale și proprietarii de terenuri.

Plan de gestiune

Bisericile de lemn din Maramureș înscrise în LPM sunt folosite în cult ca biserici de parohie – Budești, Desești, Plopiș, Șurdești – sau ca paraclise ale bisericilor de parohie – Bârsana, Ieud, Poienile Izei, Rogoz. Modul de folosire al bisericilor nu a fost modificat de la înscrierea lor în LPM.

Planul anual de protecție și gestiune a monumentelor înscrise în LPM, nu a fost întocmit.

Consiliul Județean Maramureș prin Direcția de Dezvoltare Regională a întocmit proiectul „Circuitul Bisericilor de lemn din Transilvania de Nord”, care a avut ca obiect șaisprezece biserici din zonă, printre care și șapte biserici din lemn înscrise în LPM.

Managementul nu este decât parțial adaptat pentru menținerea valorii universale a proprietăților. Există o coordonare între entitățile și nivelurile administrative implicate în managementul sitului însă ea poate fi ameliorată.

Resurse financiare

Bugetul de care se dispune pentru conservare/întreținere este insuficient pentru nevoile esențiale ale managementului și împiedică serios capacitatea de gestiune.

Resurse financiare alocate – Fonduri europene POR, măsura 5.1 – Biserica din sat Plopiș.

Resursele umane

La gestionarea bunurilor patrimoniului mondial participă permanent 5% din personal iar ca sezonieri 95%; personal plătit 5% iar benevoli 95%. Există resurse umane adaptate gestionării patrimoniului mondial; un program este pus în operă – Circuitul Bisericilor de lemn din Transilvania de Nord; toate competențele tehnice au fost transmise celor care gestionează bunul.

Educație, informare și conștientizare

Există panouri standardizate cu emblema patrimoniului mondial, în limbile română, engleză și franceză, la toate bisericile de lemn din județul Maramureș aflate pe Lista Patrimoniului Mondial; obiectivele sunt semnalizate rutier în mod corespunzător, iar localitățile sunt semnalizate cu panouri aflate la intrarea și ieșirea din localitate.

Toate bisericile au puncte de informare turistică cu grupuri sanitare, nou construite.

S-au editat pliante și postere pentru toate monumentelor istorice cuprinse în proiectul „Circuitul Bisericilor de lemn din Transilvania de Nord”, inclusiv cele șapte din Lista Patrimoniului Mondial;

Managementul vizitatorilor

Numărul vizitatorilor este în ușoară creștere în ultimii ani, dar zonele lor de proveniență s-au schimbat puțin. Utilizarea de către vizitatori a bunului de patrimoniu mondial este gestionată, dar se pot aduce ameliorări. La cele opt biserici de lemn din județul Maramureș nu se percepe taxă de intrare.

Concluzii și recomandări

Probleme semnalate

În perioada 05–08.11.2017 a fost făcută o vizită pentru evaluarea gradului de protecție al celor opt biserici de lemn din județul Maramureș înscrise pe Lista Patrimoniului Mondial. Cu această ocazie au fost făcute următoarele constatări generale:

Având în vedere că bisericile sunt construite în întregime din lemn, ca și faptul că ele sunt relativ izolate în cadrul localităților, având amplasamente mai greu accesibile, primul dintre factorii ce pot avea efecte extrem de grave asupra lor ar fi producerea unui incendiu.

Principalele surse ale acestuia ar fi:

- focul deschis provenind de la lumânările aprinse în biserică, dar și de la cele din cimitir sau de la aprinderea gunoierului din preajmă;
- instalațiile electrice interioare, instalațiile de încălzire sau de iluminat;
- trăsnetele – deși bisericile sunt prevăzute cu paratrăsnete, în unele cazuri instalațiile sunt vechi și deteriorate, nemaifăcând față în caz de trăsnet;
- bisericile, cu excepția aceleia din Rogoz, nu au sisteme de semnalizare a incendiilor, nu sunt prevăzute cu hidranți și nu au pază conf. lege 564/19.10.2001;
- nici o biserică nu are întocmit un plan de evacuare al obiectelor de patrimoniu în cazul apariției unei situații de urgență;
- nerespectarea regimului zonelor de protecție ale bisericilor de lemn: în unele cazuri – Poienile Izei, Ieud sau Desești – se constată ridicarea unor clădiri noi (sau pod din beton armat la Desești) cu gabarite și regim de înălțime, materiale de finisaj și colorit al fațadelor aflate într-un contrast supărător cu specificul tradițional al zonei.

Pentru fiecare biserică în parte s-a făcut prezentarea completă în cadrul raportului detaliat.

Măsuri de remediere. Pentru remedierea lipsurilor semnalate sunt necesare următoarele măsuri:

- Amenajarea de locuri speciale pentru aprinderea lumânărilor, amplasate în locuri avizate de către DJP Maramureș și IGSU. La fiecare biserică trebuie numit un responsabil care să supravegheze cimitirele la sărbători. Punctele PSI, de cele mai multe ori învechite și deteriorate, trebuie reamenajate și dotate corespunzător.
- Este imperios necesară verificarea, redimensionarea și înlocuirea instalațiilor electrice interioare. Trebuie urgent verificate, reparate sau înlocuite instalațiile de paratrăsnet care trebuie verificate anual; trebuie instalați senzori de fum (care există numai la biserica din Rogoz) și semnalizare în caz de incendiu, amplasarea acestora fiind făcută în așa fel încât să nu afecteze pictura plafoanelor.
- Este necesară întocmirea și avizarea PUZ, care să stabilească zonele de protecție ale bisericilor de lemn și care vor trebui să prevadă și instalarea de hidranți, ca și amenajarea drumurilor de acces.

- În viitor trebuie asigurată paza bisericilor care dețin în cele mai multe dintre cazuri pictură interioară, icoane și obiecte de mobilier de mare valoare.

Priorități

- Remedierea tuturor aspectelor negative semnalate pe linie de PSI, având în vedere faptul că bisericile sunt construite în întregime din lemn și amplasate izolat în cadrul localităților.
- Rezolvarea problemelor de umiditate interioară care accentuează procesele de degradare ale picturii.
- Înlocuirea învelitorilor la cea mai mare parte dintre bisericile de lemn, cele existente având o vechime de peste 20 de ani și fiind foarte degradate.

Fig. 1 Bârsana (foto 2017, arhiva INP)

Fig. 2 Budești-Josani (foto 2017, arhiva INP)

BCMI 2017

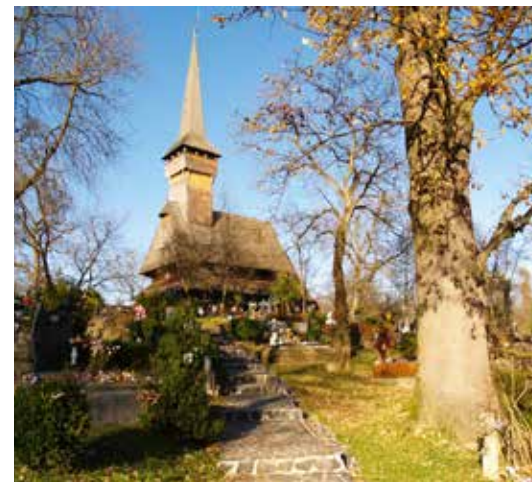

Fig. 3 Desești (foto 2017, arhiva INP)

Fig. 4 Ieud (foto 2017, arhiva INP)

Fig. 5 Poienile Izei (foto 2017, arhiva INP)

Fig. 6 Plopiș (foto 2017, arhiva INP)

Fig. 7 Rogoz (foto 2017, arhiva INP)

Fig. 8 Surdești (foto 2017, arhiva INP)

DIN ACTIVITATEA SISTEMULUI PUBLIC DE PROTECȚIE A PATRIMONIULUI CULTURAL

4.